

2.3 Kennis voor verdienvermogen

Achtergrond

Het ministerie van LNV zet in op het faciliteren en ondersteunen van onder andere coaching, subsidies en [Gemeenschappelijk Landbouwbeleid](#) (GLB) van primaire producenten. Dit om zich richting duurzame bedrijfsvoering en kringlooplandbouw te ontwikkelen. Ook ontwikkelt het ministerie een consumentenstrategie. Verder lopen meerdere trajecten en programma's zoals de [KIA Landbouw, Water, Voedsel](#), de ondersteuning van [Taskforce Korte Keten](#), review regelgeving, ondersteuning van de korte keten samen met de provincies en een [experimenteerprogramma Echte en Eerlijke prijzen](#).

Ook zijn er gesprekken met een groot aantal stakeholders uit de landbouw- en voedselketen, in dit geval het agrocomplex, om te verkennen hoe zij de beweging naar kringlooplandbouw kunnen ondersteunen. En of bijvoorbeeld ecosysteemdiensten kunnen worden betaald.

Een groot gedeelte van deze aanpak is gelegen buiten het boerenerf en ligt daarmee buiten de invloedssfeer van de agrarische ondernemer. Keuzes in beleid, transitie in consumentengedrag en dergelijken zijn van grote invloed op de kansen voor een rendabele onderneming en krijgen daar aandacht.

Tegelijkertijd weten we dat er kringloopboeren zijn die al jaren conform kringlooplandbouwprincipes werken, waarbij het in hun specifieke situatie financieel uit kan en een afdoende verdienmodel te combineren is met duurzaam boeren.

Er zijn ook onderzoeken die aangeven dat duurzamere bedrijven gemiddeld bedrijfseconomisch rendabeler zijn dan gangbare bedrijven, zie [Agrimatie \(2019\)](#).



De wijze waarop deze duurzamere bedrijven hun gehele bedrijfsmodel en het daaronder vallende verdienmodel inrichten en wat hierin de kritische succesfactoren zijn, is echter onduidelijk. Daardoor kunnen we die informatie ook niet gebruiken om andere partijen te helpen met voorbeelden van *best practices*.

Vraagstuk

Om ondernemers in de landbouw te stimuleren vergaande stappen te zetten in het verduurzamen van hun bedrijfsvoering, willen we inzicht krijgen in de kritische factoren voor een businessmodel van een rendabele duurzame onderneming. Welke invloed heeft de ondernemer op het succes van het businessmodel en welke (nationale en internationale) externe factoren zijn hierbij ook op systeemniveau relevant? Dit allemaal bezien vanuit het boerenerf en vanuit het handelingsperspectief van de individuele agrarische ondernemer.

Onderliggende vragen kunnen zijn:

- 1 Zijn er economische adviezen te geven aan de onderzochte bedrijven over hoe zij het bedrijfsmodel (in kringlooplandbouwtermen en economisch) kunnen perfectioneren, bijvoorbeeld via kostenreductie, marketing en andere wijze van afzet/verkoop?
- 2 Zijn er uit de bedrijfsvoering van duurzame bedrijven lessen te trekken die voor meer gangbare (mainstream) bedrijven kunnen worden vertaald in handelingsperspectieven?
- 3 Is het mogelijk om voor verschillende categorieën gangbare bedrijven een stappenplan op te stellen dat de transformatie naar kringloop/verduurzaming kan stimuleren en faciliteren?
- 4 Kunnen we leren van het buitenland en geeft de analyse handvatten voor het beter vermarkten van duurzaam geproduceerde Nederlandse producten op internationale markten?
- 5 Welke stappen kunnen binnen het systeem (beleidskaders, ketens en regelgeving) worden gezet die nog niet al hierboven zijn benoemd (of in de agrarische ondernemersagenda) die de landbouwer meer kunnen prikkelen tot verduurzaming?

Deze vragen zijn geformuleerd om richting te geven. Ze dienen ter inspiratie en illustratie, maar zijn niet beperkend.

Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om Nederlandse boeren door middel van vertaalbare best practices te stimuleren om vergaande stappen te zetten in verduurzaming van het bedrijfsmodel met een goed verdienmodel.

Onderdeel van de analyse is een goede werkdefinitie van kringloop dan wel duurzamere bedrijven. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van al bestaande keurmerken. Het heeft de voorkeur om uitstootgegevens, gegevens over externaliteiten of gegevens over hoe extensief de bedrijfsvoering is (waarbij wel alleen naar toekomstgerichte bedrijven moet worden gekeken) of gegevens over hoe regeneratief de bedrijfsvoering is, te gebruiken.

Specifieke wensen consortium

Aanvullend op de standardeisen voor het consortium zoals benoemd in paragraaf 3.4 Subsidievoorwaarden, wordt u voor dit thema expliciet uitgenodigd om economen met ervaring op verduurzaming buiten het groene domein te betrekken in het consortium.

Externe bronnen aansluitend bij dit thema

- Agrimatie (2019): [Duurzaamheid: betere economische prestaties bij duurzame bedrijfsvoering](#)
- [Kringlooplandbouw in de praktijk: analyse en aanbevelingen voor beleid](#)
- Rapport van de Taskforce Verdienvermogen Kringlooplandbouw: [Goed boeren kunnen boeren niet alleen](#)
- Planbureau Leefomgeving Rapport: [Natuurinclusieve landbouw: wat beweegt boeren?](#)
- ESB: [Voor een natuurinclusieve landbouw zijn nieuwe verdienmodellen nodig](#)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: [Agrarische ondernemersschapsagenda](#)

